Przedszkole Samorządowe w Gdowie, ul. Lekarska 4, 32- 420 Gdów.

Procedura postępowania z dzieckiem przejawiającym zachowania agresywne

PODSTAWA PRAWNA

1. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo Oświatowe (Dz. U. z 2024 r, poz.737 ze zmianami);
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. z 2024 r., poz. 933),
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1798).

I. CELE PROCEDURY

- usprawnienie i zwiększenie skuteczności oddziaływań wychowawczych przedszkola w sytuacjach trudnych;
- zapobieganie powtarzaniu się zachowań niepożądanych;
- ustalenie zasad reagowania na zachowania niepożądane;
- wypracowanie metod współpracy ze środowiskiem rodzinnym dziecka przejawiającego agresywne zachowania.

II. DEFINICJA AGRESJI

Agresja to każde zamierzone działanie w formie otwartej lub symbolicznej, mające na celu wyrządzenie komuś lub czemuś szkody, straty lub bólu. (Ranschburg 1985, s. 77)

III. FORMY DZIECIĘCEJ AGRESJI

- **Agresja werbalna** – polega na konfrontacji słownej związanej z wyzwiskami, a także z obwinianiem, skarżeniem. Są to także długotrwałe, notoryczne kłótnie, obraźliwe słowa, wulgaryzmy, prowokowanie.
- **Agresja fizyczna** – polega na ataku fizycznym bądź obronie. Przejawia się zarówno biciem, kopaniem, szczypaniem, gryzieniem, jak i popychaniem

rzucaniem i niszczeniem przedmiotów.

- **Agresja pośrednia (cicha)** – występuje wtedy, gdy dziecko wyłącza się z komunikacji, świadomie ignoruje i wyraża przesadnie brak zainteresowania innymi dziećmi. Sygnalizuje antypatię i broni się przed kontaktem społecznym.
- **Agresja relacji** – może prowadzić do wykluczenia z grupy pewnych osób, przedstawienia siebie w lepszym świetle oraz narzucania komuś swojej woli.

Zachowania agresywne dziecka to także:

- opór wobec rodzica/nauczyciela;
- niszczenie przedmiotów własnych i cudzych;
- przesadne żądanie zainteresowania oraz uwagi ze strony innych;
- przeszkadzanie innym dzieciom;
- wybuchowość;
- żądanie natychmiastowego zaspokojenia potrzeb;
- krzyki i groźby wobec innych dzieci.

IV. POSTĘPOWANIE W SYTUACJI WYSTĄPIENIA ZACHOWANIA AGRESYWNEGO U DZIECKA (ZASADY OGÓLNE)

Nauczyciele, specjaliści, pomoce nauczyciela oraz pozostali pracownicy administracji i obsługi przedszkola zobowiązani są do przeciwstawiania się przejawom agresji ze strony dzieci.

Podejmując interwencję wobec agresywnego dziecka, należy dążyć do zapewnienia bezpieczeństwa i opieki wszystkim wychowankom, a także sobie. Nauczyciel w takiej sytuacji prosi o pomoc innego nauczyciela/pomocy nauczyciela/lub innego pracownika przedszkola i ustala, kto będzie sprawował opiekę nad grupą, a kto będzie sprawował nadzór nad dzieckiem wykazującym agresywne zachowanie.

Reakcja wobec przejawów agresji powinna być adekwatna do skali zagrożenia powodowanego agresją, jak również do okoliczności zdarzenia, wieku i stopnia rozwoju dziecka. Wobec agresywnego zachowania reakcja powinna być stanowcza, a przekaz słowny prosty i jasny.

W sytuacji wystąpienia zachowania agresywnego, nauczyciel ma obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa pozostałym dzieciom poprzez odizolowanie agresywnego dziecka. Jeśli istnieje taka konieczność/możliwość nauczyciel wyprowadza agresywne dziecko z sali lub ogrodu, jednocześnie zapewnia pozostałym dzieciom opiekę dając im poczucie bezpieczeństwa. W sytuacji braku możliwości odizolowania dziecka agresywnego, dopuszcza

się wyprowadzenie pozostałych dzieci z sali zajęć, pod opieką osoby z kadry pedagogicznej/pomocy nauczyciela/pracownika obsługi.

V. SCHEMAT POSTĘPOWANIA Z DZIECKIEM AGRESYWNYM:

1. Podjęcie przez nauczyciela próby wyciszenia zachowania agresywnego następuje poprzez rozmowę z dzieckiem, odwrócenia jego uwagi, zaproszenie do kącika wyciszeń, zaproponowanie innej aktywności.
2. Jeżeli jest taka możliwość, wychowawca przeprowadza rozmowę z dzieckiem przejawiającym zachowania agresywne mającą na celu opisanie zdarzenia. Odwołuje się do kodeksu grupowego w celu ustalenia poprawnego zachowania i stara się ustalić powód wystąpienia zachowania agresywnego u dziecka.
3. Jeżeli dziecko nie reaguje na polecenia słowne, a jego zachowania zagrażają bezpieczeństwu jego/ innych dzieci/ nauczycieli lub istnieje realne zagrożenia niszczenia mienia przedszkola/ innego dziecka/ nauczyciela, nauczyciel ma możliwość ograniczenia ruchy dziecka, w celu wyciszenia zachowania i zapewniania bezpieczeństwa otoczenia.

VI. PROCEDURA POSTĘPOWANIA PO WYSTĄPIENIU AGRESYWNEGO ZACHOWANIA U DZIECKA:

1. Nauczyciel wychowawca zawiadamia o zdarzeniu dyrektora oraz rodziców dziecka agresywnego.
2. Fakt agresywnego zachowania dziecka powinien być odnotowany w formie pisemnej (notatka służbowa) oraz zgłoszony bezpośrednio rodzicowi/prawnemu opiekunowi odbierającemu w danym dniu dziecko z przedszkola. Osoba podejmująca interwencję, niebędąca wychowawcą grupy, do której uczęszcza wychowanek, informuje o zdarzeniu wychowawcę, sporządza notatkę ze zdarzenia, którą przekazuję do podpisu rodzicom.
3. Jeżeli wybuch agresji fizycznej jest powtarzalny i utrzymuje się powyżej 30min. należy poinformować rodziców o zachowaniu dziecka i prosić o niezwłoczne zabranie dziecka z przedszkola . Decyzję o konieczności odbioru dziecka z placówki podejmuje dyrektor w konsultacji z nauczycielem zgłaszającym zaistniały incydent.
4. Po agresywnym zachowaniu zagrażającym bezpieczeństwu i zdrowiu jego/innych dzieci/pracowników odbywa się spotkanie wychowawców z rodzicem/opiekunem prawnym dziecka, na którym zostaje podpisany kontrakt, który jest rodzajem umowy między przedszkolem, a rodzicem, w którym zawarte są wskazania do realizacji dla rodzica/opiekuna prawnego dziecka, opisane metody radzenia sobie z jego agresywnymi zachowaniami oraz wspólne opracowane sposoby postępowania w tych sytuacjach.
5. Rodzic/opiekun prawny, wyraża zgodę, podpisując załącznik nr 1 do procedury, na wdrożenie określonych w nim punktów postępowania z dzieckiem przejawiającym zachowania agresywne. Brak takiej zgody jest podstawą do wzywania Pogotowia Ratunkowego w przypadku pojawienia się zachowań agresywnych u dziecka, o czym decyduje dyrektor w porozumieniu z nauczycielem zgłaszającym sprawę.

6. W przypadku wystąpienia powtarzających się ataków agresji ze strony dziecka, nauczyciel wychowawca podejmuje współpracę z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Wieliczce i w porozumieniu z rodzicami kieruje dziecko na diagnozę psychologiczno-pedagogiczną (w sytuacji, gdy dziecko nie posiada orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego).
7. Jeżeli dziecko posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, rodzic zobowiązany jest do kontaktu z psychiatrą/neurologiem czy innym specjalistą opiekującym się dzieckiem i ustalenie powodu agresywnego zachowania oraz skutecznej metody wyciszenia agresji dziecka.
8. W przypadku powtarzających się sytuacji, dyrektor przy udziale nauczycieli przeprowadza rozmowę z rodzicami dziecka przejawiającego zachowania agresywne, z przebiegu której spisana zostaje notatka służbowa.
9. Rodzic jest zobowiązany do wypełniania zaleceń wynikających z diagnozy poradni psychologiczno-pedagogicznej, konsultacji specjalistycznych, współpracy z przedszkolem oraz regularnego przyjmowania przez dziecko leków (np. uspokajających/wyciszających), jeżeli takie zostały zalecone.
10. W przypadku kolejnych zachowań agresywnych dziecka i jednocześnie braku efektywnej współpracy z rodzicami, Dyrektor decyduje o dalszych etapach postępowania tj. zawiadomienie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z prośbą o wsparcie, mediację lub wgląd w sytuację rodziny, zawiadomienie Sądu Rodzinnego.

VII. SPOSÓB REALIZACJI PROCEDURY

1. Umieszczenie treści dokumentu na stronie internetowej przedszkola.
2. Zapoznanie nauczycieli i specjalistów z treścią procedury.
3. Zapoznanie rodziców z obowiązującą procedurą.

VIII. DOKUMENTACJA DO PROCEDURY

1. Załącznik nr 1 – wzór zgody na zastosowanie technik ograniczenia ruchów w celu zapewnienia bezpieczeństwa dziecku
2. Załącznik nr. 2 – Informacja dla nauczyciela - sposoby zapobiegania agresji u dzieci i radzenia sobie z dziecięcą złością

IX. TRYB DOKONYWANIA ZMIAN W PROCEDURZE

1. Wszelkich zmian w opracowanej procedurze może dokonywać z własnej inicjatywy lub na wniosek rady pedagogicznej dyrektor placówki.
2. Wnioskodawcą zmian może być również rada rodziców.
3. Proponowane zmiany muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa oraz statutem przedszkola.

Załącznik nr 1
do *Procedury postępowania z dzieckiem przejawiającym zachowania agresywne*
w Przedszkolu Samorządowym w Gdowie

Gdów, dnia …….....

Wyrażam zgodę na zastosowanie wobec mojego dziecka

……

(imię i nazwisko dziecka)

Poniższych punktów **Procedury postępowania z dzieckiem przejawiającym zachowania agresywne** w Przedszkolu Samorządowym w Gdowie w przypadku wystąpienia u dziecka zachowań agresywnych zagrażających zdrowiu i bezpieczeństwa jego samego, innych dzieci lub nauczycieli/pracowników przedszkola.

1. Polecenie ustne wskazujące na wyciszenie i zaprzestanie nieprawidłowych zachowań dziecka.
2. Próba podjęcia wykonania prośby razem z dzieckiem (bycie blisko, wzięcie dziecka za rękę).
3. Odsunięcie/wyciszenie dziecka w sytuacji problemowej - prośba, by dziecko chwilę odpoczęło w bezpiecznym miejscu (np. kącik wyciszeń), bądź wyprowadzenie z sali poza grupą pod opieką dorosłego do czasu, gdy dziecko się uspokoi.
4. Zastosowanie technik ograniczenia ruchu w celu zapewnienia bezpieczeństwa dziecku i innym.
5. Pokazanie i zachęcanie do zachowania alternatywnego – w przypadku, gdy dana osoba wykazuje pewną niedojrzałość społeczną.

(podpis rodziców/prawnych opiekunów)

Załącznik nr 2
do *Procedury postępowania z dzieckiem przejawiającym zachowania agresywne*
w Przedszkolu Samorządowym w Gdowie

INFORMACJA DLA NAUCZYCIELA
Sposoby zapobiegania agresji u dzieci i radzenia sobie z dziecięcą złością

I. Zapobieganie dziecięcej agresji

1. Rozpoznanie i zaspokojenie potrzeb dziecka:
   - Obserwowanie indywidualnych potrzeb dziecka i zapewnienie mu odpowiednich warunków do ich zaspokajania.
   - Wprowadzanie rytuałów grupowych, np. „koło emocji" – dzieci dzielą się swoimi uczuciami na początku dnia.

2. Stworzenie atmosfery akceptacji i bezpieczeństwa:
   - Budowanie relacji opartych na zaufaniu, akceptacji i szacunku dla dziecka.
   - Organizowanie codziennych zajęć promujących współpracę w grupie.

3. Dawanie dobrych wzorców do naśladowania:
   - Prezentowanie pozytywnych sposobów radzenia sobie z trudnymi emocjami.

4. Jasne zasady i konsekwencja:
   - Ustalanie prostych, czytelnych zasad grupowych oraz konsekwentne ich przestrzeganie.
   - Tworzenie kodeksu grupowego z udziałem dzieci, aby zwiększyć ich zaangażowanie.

5. Edukacja emocjonalna:
   - Nauka rozpoznawania, nazywania i wyrażania emocji poprzez:
   - Książeczki edukacyjne o emocjach,
   - Zabawy z ilustracjami emocji i lustrami,
   - Odgrywanie scenek sytuacyjnych.

6. Wzmacnianie pozytywnych zachowań:
   - Pochwały słowne, nagradzanie za konstruktywne radzenie sobie z emocjami.

7. Tworzenie przestrzeni do rozładowania napięcia:
   - Organizowanie zajęć, takich jak bajkoterapia, rysunek terapeutyczny, pantomima, ćwiczenia ruchowe, zabawy relaksacyjne z muzyką i ćwiczenia oddechowe.

8. Współpraca z rodzicami:
   - Regularna komunikacja z rodzicami/opiekunami w celu wspólnego wspierania dziecka.

II. Techniki odreagowania dziecięcej złości

1. Propozycje kreatywnych metod odreagowania:
   - Skrzynia/pudełko złości: Dziecko gniecie stare gazety, aby pozbyć się złości.
   - Malowanie emocji: Dziecko maluje jaskrawymi kolorami na dużym arkuszu papieru.
   - Ludzik złości: Pacynka lub skarpeta z twarzą, która „przemawia" w imieniu dziecka, pomagając mu opisać swoje emocje.
   - Kącik złości: Wydzielone miejsce w sali, gdzie dziecko może się wyciszyć.
   - Spłukiwanie złości: Dziecko wyobraża sobie, że złość spływa z nim razem z wodą w toalecie.
   - Woreczek złości: Dziecko „zamyka" swoją złość w specjalnym woreczku.
   - Terapia ruchem: Wytupywanie lub „wyrzucanie" złości na gazecie lub planszy.

2. Techniki sensoryczne:
   - Zabawa piaskiem kinetycznym, masami plastycznymi (plastelina, ciastolina).
   - Przeciąganie się, ściskanie specjalnych miękkich piłek.

3. Ćwiczenia oddechowe:
   - Rozdmuchiwanie złości, np. nadmuchując balonik lub zdmuchując papierowe kuleczki z dłoni.
   - Oddychanie „jak wiatr" – długi wdech i powolny wydech.

4. Zabawy z kartami emocji:
   - Dziecko wybiera karty z emocjami, które odczuwa, a następnie opowiada historię związaną z wybraną emocją.

III. Praktyczne działania w sytuacjach grupowych
1. Obserwacja i ocena:
   - Nauczyciel obserwuje zachowanie dziecka, identyfikuje sytuacje wywołujące agresję i notuje zmiany.

2. Kształtowanie umiejętności społecznych:
   - Gry zespołowe, które uczą współpracy i rozwiązywania konfliktów, np. „Mosty zgody" – dzieci wspólnie budują most z klocków.

3. Współpraca z zespołem:
   - Konsultacja z innymi nauczycielami lub specjalistami w celu opracowania spójnej strategii działania.

4. Indywidualizacja:
   - Dostosowanie technik do indywidualnych potrzeb dziecka, np. w przypadku dzieci z trudnościami w regulacji emocji lub specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

5. Komunikacja z rodzicami:
   - Regularne informowanie rodziców o zachowaniu dziecka i wprowadzenie wspólnych działań w domu i w przedszkolu.

IV. Wspierające narzędzia i materiały
1. Książeczki o emocjach:
   - „Kolorowy potwór" – Anna Llenas
   - „Co robią uczucia?" – Tina Oziewicz
   - „Uczucia Alicji" – Dorota Gellner

2. Zabawy edukacyjne:
   - Plansze do ćwiczeń oddechowych.
   - Karty emocji do zabaw terapeutycznych.

Dzięki zastosowaniu powyższych działań nauczyciel będzie w stanie skutecznie zapobiegać agresywnym zachowaniom u dzieci oraz wspierać je w radzeniu sobie z trudnymi emocjami. Wspólne działania nauczycieli, rodziców i specjalistów pozwolą stworzyć atmosferę bezpieczeństwa i zaufania, sprzyjającą harmonijnemu rozwojowi dziecka.

Sposoby zapobiegania dziecięcej agresji:

▪ rozpoznanie indywidualnych potrzeb dziecka oraz stworzenie warunków umożliwiających mu zaspokojenie ich w odpowiednim stopniu;

▪ stworzenie atmosfery zaufania, akceptacji i bezpieczeństwa;

▪ dawanie dobrych wzorców do naśladowania;

▪ ustalenie jasnych zasad i reguł, konsekwentne ich przestrzeganie;

▪ wzmacnianie zachowań pozytywnych (np. pochwała słowa);

▪ budowanie wewnętrznego systemu wartości;

▪ współpraca rodziców/prawnych opiekunów z nauczycielem dziecka;

▪ stworzenie sytuacji umożliwiającej pozbycie się negatywnych emocji, rozładowanie złości poprzez stosowanie takich metod, jak: rysunek terapeutyczny, bajkoterapia, pantomima, ćwiczenia ruchowe, zabawy relaksacyjne z muzyką, ćwiczenia oddechowe.

PRZYKŁADY SPOSOBÓW POZBYWANIA SIĘ I ODREAGOWANIA DZIECIĘCEJ ZŁOŚCI:

▪ skrzynia/pudełko złości – w środku znajdują się stare gazety, które dziecko może gnieść, gdy wpadnie w złość;

▪ malowanie jaskrawymi kolorami na dużym arkuszu papieru;

▪ ludzik złości – np. pacynka lub skarpeta z namalowaną twarzą, do której można włożyć rękę i opowiedzieć o swoim zdenerwowaniu;

▪ zorganizowanie w domu/przedszkolu kącika złości – miejsce, w którym dziecko może usiąść i wyciszyć się, kiedy odczuwa zdenerwowanie;

▪ spłukiwanie złości wraz z wodą w toalecie;

▪ woreczek złości, w którym dziecko może zamknąć negatywne emocje;

▪ terapia ruchem – wytupywanie złości np. na gazecie, planszy;

▪ ćwiczenia oddechowe – wydłużanie fazy wydechowej uspokojenie układu nerwowego, np. rozdmuchiwanie złości;

▪ zabawy z kartami emocji – wybranie kart z emocjami towarzyszącymi dziecku, rozmowa, stworzenie opowiadania.